

принципове значення. На мою думку, об'єктом даного дослідження є *комунікативні контексти*, які формуються під впливом специфічного поєднання диспозиційного і ситуативного чинників. Відзначена автором діадна міжособистісна комунікація слугує лиш редукованою моделлю цих контекстів, корисною для конструювання опитувальника «Конфігурування психологічної межі особистості». На жаль, П. А. Карелін не дає визначення концепту «комунікативний контекст», однак очевидно, що зведення його до «психологічного (життєвого, комунікативного) простору», «ситуації» чи «середовища» збіднює ємкість досліджуваного феномену, адже залишає поза увагою диспозиційні чинники. Натомість представлення контексту як певної диспозиційно-ситуаційної єдності дає змогу обійти обмеження топологічних інтеракційних підходів і визнати рівноцінність обох рядів незалежних змінних – як диспозиційних («внутрішніх», більш-менш сталих), так і ситуаційних («зовнішніх», переважно швидкоплинних).

2. Дисертаційне дослідження П. А. Кареліна, як на мене, міцно стоїть на позиціях суб'єктного підходу в тому його варіанті, що переоцінює свідому активність індивіда шляхом застосування копінг-поведінки та недооцінює *позасвідоме* його пристосування до умов середовища у формі психологічних захистів і різного роду маніпулятивних взаємодій (психологічних ігор, за Е. Берном). Автор, наприклад, стверджує, що «близькі стосунки надають людині можливість поводитися розслаблено і розкуто» і що «близькість означає взаємне проникнення психологічних просторів» (с.165 дисертації). Видається, що констатована вище подібність кількісних значень проактивної керованості меж у контекстах домінування і близькості може мати і подібність якісно-феноменологічну. Адже ідеалізовано представлена автором близькість як співіснування діади без особистих кордонів є доволі хитким станом, оскільки особисті претензії на контроль території, речей, коштів, почуттів, думок і т. д. неминуче виявляються тимчасово витісненими, однак прориваються назовні спалахами ревності, заздрості, образи тощо. А означена автором «реактивна керованість меж» радше є «оперативною» керованістю в розумінні – швидкою, негайною, спонтанною і доцільною/свідомою реакцією на зовнішні загрози